

Štev. 1.

Na Dunaju, 5. januarija 1896.

Letnik IX.

Program in vabilo na naročbo.

Gledé na nove naročnike in čitatelje omenjamo, da „Slovanski Svet“ se drži na prvem mestu slovanskega kulturnega programa, in mu je vse drugo postranskega pomena ali sredstvo za namen. Ta program povdarja potrebo uredničenja kulturnih vezij med slovanskimi narodi. Taka kulturna vez je pred vsem skupni jezik za više in najviše znanstvene potrebe in občevanje od naroda do naroda. Ta potreba ne izključuje rabljenja dosedanjih pisanih jezikov za širše zadače vsakega naroda, pač pa mora spoznanje prodreti, da je tem literaturnim in skupnemu literaturnemu jeziku potreben jeden in isti „Abe“, analogen, kakor imajo razna plemena velikih narodov jedne in iste skupne pismenke za svoj skupni književni jezik in za svoja narečja. — Slovani so imeli nekdanj jeden in isti cerkveni obred in obredni jezik; naš list ima zadačo, zgodovino tega obreda in jezika razpravljati in vzbujati primerno stremljenje med zapadnimi Slovani. Za te Slovane ni „Sl. Svet“ nikdar priporočal drugega, kakor unijo z Rimom. Zato obsoja tisto delovanje latinizatorjev, ki nasprotuje povratu k cirilometodijski cerkvi v uniji z Rimom. To je protivno tudi stremljenju sedanjega papeža Leona XIII.

K važnim kulturnim vezem slovanskih narodov spada tudi slovanska umetnost, katera je v svoji nepopačenosti sorodna; ona je jeden največih pomočkov, slovanske, s krvjo podedovane pristne sposobnosti spraviti na pravo pot, da oživé in se okrepe za nadaljnje zgodovinsko delovanje. Radi tega poštevna naš list mrtve in žive starine slovanske umetnosti, naj se je vstvarila sama za se ali pa kot lišp raznih ročnih in obrtnih del.

Ta kulturni program pa vključuje tudi primerno nacionalno-politiško svobodo, in zato je odgovarjajoče politično stremljenje najviši, najboljše postulat za to in za vse drugo, kar more utrditi in ščititi vsak narod posebe. To svobodo skušajo avstro-ogerski Slovani dosežati le doma, to je izključno v okviru monarhije, in s tem bi morala odpasti vsakatera sumničnja poštenih, bodisi domačih ali tujerodnih nasprotnikov. „Slov. Svet“ smatra v ta namen za potrebno, da se naša monarhija postavi v stvarno-logično položnje z ostalo Evropo, da bi nenaravne in neprimerne zunanje zveze ne zavirale prikladnega ustrojenja in utrjenja znotraj monarhije. Evropsko položnje in zunanje zveze so silen faktor, od katerega je zavisno pravično razdeljenje in organizovanje avstro-ogerskih narodov na znotraj. V monarhiji sami dela sedanji duvalizem največje zapreke primernemu pre-

ustrojenju, a duvalizem sam ni samo notranja tvorba, temveč tudi nasledek zunanjih vplivov. Tudi duvalizem se odstrani le z izpremembo sedanjega položnja na zunaj. To položnje vpliva na vse politično stremljenje avstro-ogerskih narodov v obče in slovanskih posebe. Poslednji se opirajo ali na sedanje ustave ali pa na historiška državna prava. „Slov. Svet“ dokazuje kot prvo potrebo izvršenje ustave v pogledu na zaščito jezika in narodnosti, in še le potem izvršitev historičnih prav. Najprej naj bi dobil vsak narod v skupnih masah svojo nacionalno avtonomijo, po tej pa naj bi se vstvarili politički okviri za historiška prava. Temu spoznanju se približujejo celó uže Mladočehi, samo da pri enakopravnosti se omejujejo na jezik, v tem ko češki Nemci zahtevajo parcijalno narodno-samoupravo. Razmere so pa take, da je treba slovanskim narodom skrbeti najprej za nacionalno avtonomijo in z njeno pomočjo delovati na izvršenje historičnih prav. Tak je naš nacionalno-politiški program, in in je od njegovega izvršenja zavisen velik del slovanskega kulturnega programa.

„Slov. Svet“ ima pa poštevati tudi specialne razmere slovenskega naroda. Tuji vplivi in pa v vsem mišljenju potujčena latinizatorska stranka daje opraviti razsvetljenemu svečeništvu in vsej posvetni inteligenciji. Napake te stranke je treba razkrivati v interesu cerkve, svečeništva in vsega naroda.

Vsled specialnih razmer bode „Sl. Svet“ letos razpravljal tudi načela o morali v politiki, socialistiki in socialni ekonomiji. To bode novo zaglavje naših dolžnostij.

Jednake in specialne razmere nas silijo, da bomo tudi nadalje in še globlje in bolj intenzivno razpravljali tudi zaglavje tistih interesov in zadač, ki jih ima dijaštvo in ženstvo med Slovani in na Slovenskem.

Začeli so kvariti tudi načela, ki imajo po razsvetljeni kritiki veljati v književnosti, oziroma v tako zvanem leposlovju. Tudi na to stran hoče naš list pomagati, da pridemo na pravo pot mišljenja in delovanja, dosledno tudi estetičnega čuvstovanja. V obče bomo gojili mnogostransko kritiko, za Slované važne knjige pa posebe uvaževali.

Leposlovne spise, sosebo tudi pesni, bomo i nadalje priobčevali. Pri pesnih s cirilico imamo namen, vspodbujati k čitanju tudi v cirilici.

Latinizatorska stranka se je spravila tudi na socialna in socialno-ekonomiška vprašanja; tudi v tem pogledu je treba popravkov. Pozitivno pa bomo letos psebe razpravljali o posojilnicah in konsumnih društvih. Po-

slednjih je na Slovenskem še le malo, a še ta so nekoliko napačno osnovana. Treba bode v obče kazati na gospodarsko organizacijo narodovo.

Kar vstvarijo važnega, ali kar se znamenitega dogodi med slovanskimi narodi, „Slov. Svet“ zvesto zabeležuje. Raznotere „drobtinice“ popolnjujejo našo kroniko.

Slovanske knjige in slovanske časopise, seособno važne revueje posebe navajamo.

Sotrudnikov imamo med Slovenci in ostalimi Slovani; v daljini sodelujejo naši rojaki in krvni bratje, kateri želé vsi, da bi tudi med Slovenci dospeli do pravilnišega mišljenja in delovanja, in pred vsem, da bi častno rešili svojo narodnost. Razne prikazni silijo nekatere oddaljene rojake užé k obupni; to je najhuša obsodba sedanega položnja na Slovenskem. Od razsvetljenega narodnega svečeništva in posvetnega naobraženstva je zavisna boljša usoda slovenskega naroda.

Kdor uvažuje moč in silo spoznanja, v obče idej, ta bode sodeloval tudi pri „Sl. Svetu“; kajti ta list ima pred vsem z načeli, z idejami, z odločilnimi nazori in mislimi opraviti.

„Sl. Svet“ je popolnoma nezavisen list, v njem more vsakdor svobodno razodeti svoje misli in želje. Krepko in neustrašeno na nadaljnja dela!

„Slovanski Svet“ izhaja po trikrat na mesec na 12 straneh in stoji:

za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ 50 „
„ četvrt leta	1 „ 25 „

Za učitelje, učiteljice in dijake:

za vse leto	4 gld.
„ pol leta	2 „
„ četvrt leta	1 „

Za države zunaj Avstro-Ogerske za vse leto 6 gld. 50 kr.

Posamične številke so po 16 kr.

Inserati se plačujejo po dogovoru.

Novci, pisma in vsakovrstne pošiljatve se pošiljajo uredništvu.

Uredništvo in upravništvo „Slovanskega Sveta“
na Dunaju (Wien, VII., Hofstallstrasse, 5.

Obče položnje pa avstro-ogerski Slovani.

Dolgo se je ohranil evropski mir, in v obče so tudi verovali v ohranjenje tega miru; sedaj pa je užé nekoliko drugače. Novo leto se je pričelo pri takem položnju, da nihče ne more zagotoviti, da bi se med letom ne vnela kaka, in celó kaka velika vojna. Če se tudi ne oziramo na Vstočno Azijo, kjer so sedaj Kitajci in Japonci v stalnem navskrižju, in tudi če prenehajo z vojnami, je pa Turčija tista država, v kateri tleje, in katera bi utegnila uničiti dosedanjí mir v Evropi. Res, da so velevlasti jedine o postopanju proti Turčiji; ali to soglasje ni trdno, in začasno prikrita navskrižja utegnejo dovesti tudi do vojne ali vojen. Armenska kri teče še v potokih in vpije na masčevanje, in vlade raznih velevlastij, če pojde takó dalje, se bodo morale zganiti v interesu ne le krščanstva, ampak užé same humanitete.

V Makedoniji tudi še vedno vre, in kljub pomirjevanju utegne izbruhniti tudi tukaj.

Vrhu tega si nakopuje Anglija sovraštvo v Aziji, Ameriki in sedaj tudi v južni Afriki, tudi če ne pošte-

vamo, da bolj ali manj vsa Evropa le za silo trpi to nad vse kramarsko in sebično velevlast.

V obče mir nima več tistih trdnih podstav, katere je imel še do prošlega leta. Tiste države, ki niso porabliale dolgotrajnega miru za notranje urejenje in uravnanje, ne morejo več takih zadač izvrševati z jednako bezskrbnostjo na zunaj, kakor doslej. Če se ozremo na Avstro-Ogersko, niso Madjari nič storili za pomirjenje in zadovoljenje nemadjarskih narodnostij, in kar se dostaje tostranske polovine cesarstva, se ustava v glavni točki o organizaciji narodov tudi ni izvršila. Koliko krat so slovanski patrijoti opominjali avstro-ogerske državnike, naj bi vendar izkoristili obče mirno položnje na zunaj za notranje urejenje in okrepljenje narodov, a niso poslušali teh glasov!

Niso se izučili ne na Ogerskem, ne tostran iz prošlosti, da v nemirnih časih na zunaj je treba miru na znotraj, in da ta mir se ne doseže z naglimi ukrepi in in preuredbami. Na Ogerskem do donašnjega dne ob vsaki priliki brutalno postopa gospodujoča madjarska stranka nasproti nemadjarskim narodom. Bar. Banffy je sedaj, v dan novega leta, sicer naglašal, da za praznovanje madjarske domišljane tisočletnice potrebujejo vsaj premirja na znotraj; a za to premirje mu je dovolj, da bi mirovali madjarski opozicijonanci, v tem ko niti mislil ni na pomirjenje Slovakov, Srbov, Romunov. V tostranski polovini pa so v najugodniši dobi vzgajali najmočnejšo in toliko laže šibkejše slovanske stranke za zloglasno drobtinčarstvo.

Kaka bode dalje, kaka bode z novim letom? Na Ogerskem so Madjari po ministerskem predsedniku užé zasnovali letošnji program; millenium pa pogodba s Cislitavsko ste dve glavni točki madjarske vlade. Tostranska vlada ima poleg volilne reforme najvažnejšo zadačo v potrebi za obnovitev iste pogodbe z Ogersko. Kakó se pripravlja pa tukaj? Nova vlada je v svojem programu mnogo govorila in razlagala. Šibkim slovanskim narodom ni bistveno nič obečala, ker se je zagradila za uslovji, katera uničujejo a priori vsako nadejo Malorusom, tostranskim Hrvatom in Slovencem. Vladi je pa vendar mari pogajanje vsaj s Čehi, in to je jako značilno. Vlada hoče nekaj za spravo doseči med najmočnejšima oddelkoma avstrijskih narodnostij, in to samo kaže dovolj jasno, da gre vladi za jako prozajičen račun. Gledé na pogodbo z Ogersko potrebuje vlada močnih strank, oz. močnih narodov; če jej moralna pomoč tudi izostane pri šibkih, to ne izdá mnogo; ravno radi tega ne morejo se manjši, doslej tlačeni narodi nadejati boljšega. Iz tega je pa tudi razvidno, kakó napačna je tista politika slovanskih strank, ki se same in ločene udajajo za pogajanja, v tem ko bi bile dolžne a priori zvezati se za solidarno postopanje. Ako bi se namreč močne stranke pridružile šibkim, bila bi vlada, ker ima potrebo zato, prisiljena, pogajati se s kompaktno združenimi strankami. S tega stališča je tudi taktika Mladočehov napačna, kolikor temenijo na svojo roko, bez družbe drugih slovanskih in v obče drugih strank, približati se svojemu cilju.

Mladočehi bi morali poštovati še jeden faktor, ki bi ga mogli izkoristiti silno ugodno, ako bi ga umeli prav. Še prošlo poletje ni bilo zunanje položnje takó negotovo, kakor sedaj. K interesu za obnovenje pogodbe z Ogersko je pristopilo še poštovanje zunanje politike, in avstro-ogerska zunanja vlada ima specialen interes, da se ne le ponovi ta pogodba, temveč da se pomirijo in vsaj relativno zadovoljé pred vsem močnejši narodi monarhije ali, recimo, vsaj te polovine monarhije. Čehoslovani so po

takem v ugodnem položaju, da se brigajo sedaj za nje notranje in zunanja vlada, in ko bi Mladočehi postopali solidarno s strankami drugih, šibkejših slovanskih narodov, bi zunanja vlada vplivala in pritiskala na notranjo vlado, da vsekakor pridobi za obnovljenje pogodbe in v obče za se združene slovanske stranke.

Za Mladočehe je napočila ravno sedaj ob novem letu ugodna doba, ako ne ostanejo le separatisti. ampak zares slovanska stranka, ki ne stori nič bez drugih slovanskih strank. Mladočehi pa zadenejo pravo le tedaj, ako odločno poštevajo sedanje položanje na znotraj in na zunaj. Od Mladočehov je zavisno, da se zboljša nacionarno-politiško položanje ne le Čehoslovanov, temveč tudi Malorusov, tostranskih Hrvatov in Slovencev, in ker je pri pogodbi možno moralno vplivati tudi na madjarsko vlado, mogli bi Mladočehi nekaj doseči tudi za tlačene narode na Ogorskem. Kar torej priporočamo ob novem letu slovanskim strankam cislitavskim, je to: poštevajte položanje notranjih vlad in zunanje vlade; notranje vlade so prisiljene izvršiti obnovljenje pogodbe med obema polovinama; zunanja vlada pa je prisiljena, vplivati na notranje vlade, da obnové pogodbo, a da zajedno pomirijo pritiskane narode. Če se bode držala mladočeška stranka uvaževanja teh okolnostij, prorokujemo jej, da zmaga: in hoc signo vinces!

O spravi narodov.

S Štirskega. Zadnji čas jelo je zopet stopati na površje vprašanje o nemško-češki spravi, in veselo znamenje je, da odgovarjajo češki listi tem pojavom; da sprava bila bi le v tem slučaju možna, ako se ista razlegne na vso zgodovinsko zemljo češko, torej tudi na Moravsko in Silezijo. Ravno v tej točki je storila staročeška stranka veliko napako, ko je, ugodivša vladí, sklepala Dunajske punktacije le za kraljevino češko, kjer so sedaj Nemci v manjšini, a je popolnoma pozabila na Moravsko in Silezijo.

In ravno v poslednjih dveh deželah bila bi sprava mnogo potrebnija, nego v Češki. Jedino pravo stališče, katero češki narod more zavzemati kot tak nasproti vsakoršnemu ponovljenju sprave z Nemci, se torej opira na uslovje, da se ista raztegne tudi na Moravsko in Silezijo.

Vsak razsoden politik torej lahko sklepa iz tega, da v slučaju, ko bi vlada zahtevala spravo le za Češko, ne pa tudi za Moravsko in Silezijo, bi ista ne pospeševala sprave na Češkem zato, da bi se vrnil mir med razburjeno duhove, nego le zato, da bi pomagala zopet Nemeem k nadvladju, ker sicer bi uvidela gotovo, da sprava bi bila pač mnogo bolj potrebna po drugih deželah nego na Češkem. Čehi so prevažen činitelj, da bi mogle vlade na dolgo prezirati jih. Glede na šibkejšo slovanske odlomke pa se vlade ne bojé, in dokler je sistem protislovanski, ostanejo ti oddelki bez nadeje do boljšega. Napačna je torej metoda zdravljenja, ako pričinja pri močnejih in ne pri slabejših. Poslednji v tem morejo poginiti, in zato naj bi bili Mladočehi previdni sosebno glede na to krivo metodo, v kateri pa je sistem.

Češkim Nemcem se sploh ne godi nobena krivica, v primeri Slovencev na Koroškem, Štajerskem, Slovanov v Sileziji, Istri, v Trstu, vzhodni Galiciji i. t. d., in vendar še nismo opazali, da bi vlada namerjala v teh deželah nastopiti s spravo.

Kaj pa je povod temu, da vlada v teh koronovinah ne dela za spravo, nego le na Češkem? To pač ni težko uganiti. V vseh drugih pokrajinah pritiskajo k steni nemške,

ozir. italijanske stranke slovansko pleme. To je tudi ista točka, katero poštevajo Mladočehi, ko zahtevajo isto spravo tudi za Moravsko in Silezijo.

To daje misliti tudi našim slovanskim poslancem in politikom, da porabijo vsako priliko i zahtevajo, da se mora izvršiti sprava, ako si hoče ohraniti Avstrija značaj pravične države, po vseh koronovinah, kjer jeden narod tlačí drugega, torej tudi tam, kjer so Nemci v večini in gospodarji in ne le tam, kjer so Nemci uže izgubili svoje gospodarstvo vsaj začasno.

S pravega slovanskega stališča morali bi po takem češki poslanci zahtevati spravo ne samo za zgodovinsko zemljo češko, torej tudi za Silezijo in Moravsko, nego tudi za vse druge dežele s slovanskim naseljenjem, po kojih se Slovani potiskajo na steno. Čehi tako ne morejo nič izgubiti, nego le pridobiti, naj se potem sprava zavleče tudi celo desetletje. Pač pa bi to moglo postati drugim Slovanom opasno, ako bi se sprava dognala le za češko ozemlje, in bi češki poslanci od istega časa ne mogli tako odločno podpirati teženj drugih Slovanov, Hrvatov i. t. d., nego doslej.

Istina je sicer, da večina naših slovanskih poslancev premnogokrat iz gole oportunitete čeških poslancev, ki povsod postopajo odločno, ne podpira tako, kakor bi bilo umestno uže z ozirom na zaslombo, s kjojo so vsem avstrijskim Slovanom vselej na razpolago. In ravno s tem, da se niso obešali nikdar vladí na vrat, dosegli so, da so sedaj važen faktor, s kojim morajo računati. In kaj dobé naši slovanski poslanci za svojo naklonjenost nasproti vsakej vladí, koja vzame državno kormilo v roke? Tako nezatne pridobitve, da skoro niso vredne, da jih človek jemlje v poštev. Še slovenske, recte utrakvistične gimnazije v Celju bi ne dobili bez češke pomoči. Čehi bili so torej v tej točki prisiljeni popustiti svoje opozicijsko stališče, da se niso izneverili vzajemnosti slovanski.

In tudi pri tem prevažnem vprašanju o nemško-češki spravi bilo bi treba želeti, naj se češki poslanci postavijo na odločno slovansko stališče i zahtevajo spravo ne le za zgodovinsko zemljo, pripadajočo Češkej, temveč za vse dežele, kjer tuje narodnosti bezozirno postopajo s Slovani. Prav so storili slovanski poslanci štajerski na zaupnem shodu slovenskega društva, ko so sklenili, da se v takih neznosnih razmerah ne vrnejo v deželni zbor.

Ali tukaj vlada ne vidi krivic, ki se godé slovenskemu prebivalstvu? Ali tukaj ni dovolj, dà, še več povoda za spravo nego na Češkem? Naše skromno mnenje je, da, ako v koronovinah, v kojih so Slovani na vse načine tlačeni od Nemcev in Italijanov, povoda za spravo ni, tudi ni potrebna sprava tam, kjer je Slovan postal sam svoj gospodar.

Naši slovanski kakor i češki i drugi slovanski poslanci naj bi torej to stvar o pravem času dobro premislili in se potem držali gesla: Ali spravo povsod, kjer je potrebna ali pa nikjer!

Iv. V—č.

Iz državnega zbora.

(Dalje.)

Generalni nenasprotni govornik dr. Beer se je pečal z gospodarsko in finančno politiko vlade, ki po njegovem mnenju obeta lepih vspehov. Volilno reformo on sprejme, če ne skrči moči sedanjih parlamentarnih skupin. Zagovarja može, ki so sklenili pogodbo z Ogorskem, in povdarja, da niso nikdar ravnali lahkomišljeno ter prezirali koristi to-

stranske polovine. Upira se trditvi čeških poslancev, da je sedanja ustava centralistična, in se strinja s sedanjim državnim sistemom, konstatuje pa, da se je zlasti razmerje med Nemci in Čehi obrnilo precej na boljše.

V specijalni debati sta govorila pri postavki „držav. zbor“ Mladočeha dr. Šamánek in dr. Brzorád o konfiskaciji čeških govorov v drž. zboru, dalje o enakopravnosti češkega in nemškega jezika sploh in naposled o volilni reformi. Dr. Brzorád je rekel, da, dokler bode vlada skupino veleposestva puščala neizpremenjeno, toliko časa tudi o pravičnem volilnem zakonu ne more biti govora. Sicer pa ne bi imelo avstr. plemstvo lepše zadače, nego to, da bi tudi ono borilo se za pravično stvar, zlasti sedaj, ko vedno bolj gine moč historičkega plemstva, na mesto katerega stopa finančna aristokracija. Posl. Biankini je govoril o pisavi neoficijalnih časopisov v Dalmaciji. Državni proračun kaže, da so izmed vseh oficijoznih listov jedino dalmatinski pasivni, kljubu temu pa strankarsko pišejo proti oni stranki, ki zahteva za svoj narod odločno pravico. Časniki se izdajajo v italijanskem in hrvatskem jeziku, in to samo radi 16.000 poitalijančenih Hrvatov, ki prebivajo v Dalmaciji. Akoravno nimamo v Dalmaciji antisemitskega vprašanja, vendar se upajo uradni listi strastno napadati Luegerja in njegovo stranko, katero imenujejo pretepače, fakično stranko i. t. d. Posl. dr. Laginja se je opiral na izjavo vlade, da hoče ugoditi vsem aktualnim potrebam Jugoslovanov. Kulturne in istinite potrebe kakega naroda, pravice, ki so mu zajamčene po osnovnih zakonih pa se nikdar ne smejo tolmačiti kot provokacija drugih narodov. Takih potreb pa imajo dalmatinski Hrvati še mnogo. Oni zahtevajo v tem pogledu pomnoženje političnih okrajev prve instance, takó da bode vsak sodni okraj ob jednem politični okraj. Istotako zahtevajo novo razdelitev občin in ločitev hrvatskih kmetijskih občin od italijanskih mestnih občin. Agende, s katerimi so občine vsled prenesenega delokroga zavezane, naj se jim odvzamejo, s tem se tudi zajedno zniža zemljiški davek.

V gospodarskem oziru zahtevajo ureditev deželnega kulturnega sveta v Istri in od domobranskega ministerstva več popustljivosti z ozirom na vojaško dolžnost kmetijskih sinov. Od pravosodnega ministra zahteva, da so sodniki in porotniki zmožni tudi hrvatskega jezika, ter da se vrše obravnave v hrvatskem jeziku. V naučnem oziru pristaje 185.000 Hrvatov in Slovencev v Istri uže davno lastna srednja šola, kajti le takó si moremo pomagati, da dobimo uradnike in sodnike, ki bodo zmožni tudi hrv. jezika.

V seji dne 19. t. m. je interpeloval posl. Romančuk ministerskega predsednika radi poročil o vzprejemu maloruske deputacije pri cesarju. Interpelacija pravi, da so neki krogi razširjali neresnične informacije na najvišem mestu. Duhovniki, ki so spremljali deputacijo, niso hoteli s tem vprizoriti demonstracije v istem hipu, ko bi bili morali biti prisotni pri vzprejemu kardinala Sembratoviča; kajti oni so pri vzprejemu bili prisotni in so še le po završeni slavnosti odšli na Dunaj. Zlobno sumničenje je, če se razširjajo vesti, da so stroški deputacije ruskega izvira. Stroške je pokrnil vsak sam, kjer pa to ni bilo možno, nabrali so ostanek s prostovoljnimi prineski, katere so nabirali po vsej deželi. Vse trditve o ruskem denarju so toliko bolj neopravičene, ker je večina pripravljalnega odbora za prireditve deputacije sestajala iz množ, ki so nasprotniki sedanjega, v Rusiji proti maloruskemu narodu vladajočega sistema. Vse govornice, ki iščejo v tem dejanju bezmejnega zaupanja maloruskega naroda v korono, nelojalnih virov in motivov, obsojajo se torej sami po sebi. Interpelant vpraša,

je li ministerski predsednik pripravljen, naznaniti vir teh krivih informacij, kako more iste opravičiti in kako misli popraviti škodo, ki se je s tem napravila maloruskemu narodu. Ministerski predsednik na to važno in senzacijsko vprašanje še ni odgovoril.

Pri postavki „ministerstvo notranjih del“ se je oglasil k besedi izmed Slovanov tudi dr. Šamánek. Kritikoval je zlasti oni del izjave ministerskega predsednika, ki se odnaša k Slovanom, in rekel, da so bile vse njegove dotične enunciacije popolnoma nepotrebne. Če govori min. predsednik o tem, da se hoče ogibati vsakih rekriminacij, če pravi, da je prepričan o patrijotizmu češkega naroda, tedaj je govoril le o stvareh, ki se umejo same po sebi. Če pa smatra kot potrebo zavarovati se proti očitanju, da je odpravil izjemno stanje v Pragi z namenom, da pridobi s tem dejanjem naklonjenost češkega naroda, potem morajo Čehi ravno v tem njegovem koraku videti koncesijo. Češki narod po pravici zasluži, da uživa iste prostosti kakor drugi narodi, vsaj ga vlada najhujše izrablja, kedar gre za denarni in krvni davek. Sedanji min. predsednik ima dve glavni nalogi: da dovede drž. proračun do konca in sklene pogodbo z Madjari. Češko vprašanje, ki je za tostransko polovino najvažnejše, pa misli minister rešiti le z osebnimi prijaznostimi, na njegovo materijalno položjenje pa se ne ozira: dokaz temu, da hoče ravno finančni minister uvesti davek na pivo, ki največ škoduje Čehi. Govornik ne pričakuje mnogo niti od Badenijske volilne reforme, niti od njegove pravičnosti. Postopanje proti gališkim Malorusom osvetljuje isto pravičnost jako neugodno. Vse njegove izjave o stremljenju češkega naroda niso drugo nego razžaljenje. Šele potem, ko se je Badeni pogajal z levico, je jel nastopati prijaznejše proti Mladočehom in jih osebno povpraševati po njih željah. Zanj to nastopanje min. predsednika ni pomenljivo, kajti tudi Badeni se bode, kakor njegovi predniki, pri informacijah zanašal le na svoje okrajne glavarje. Govornik zahteva zasnovno visoke šole za živino-zdravništvo v Pragi ter predlaga jednako resolucijo, katera se odkáže proračunskemu odseku.

Pri postavki „grajenje cest“ i. t. d. je kritikoval posl. Kaftan malomarnost vlade gledé regulacije Labe. Prejšnji češki kralji od Přemisla Otokarja pa do Marije Terezije so uvaževali veliki pomen te reke kot prometne žile za avstr. državo ter so si pridobili velike zasluge za nje regulacijo. Vse evropske države določujejo v slične namene velikanske vsote, takó Francija od l. 1814. do 1870. 800 mil. frankov. Amerika do l. 1880. 500 mil., istotako tudi Rusija in Nemčija, ki ima 15.000 km. vodnih cest. Pruska sama je izdala za regulacijo rek i. t. d. od leta 1880.—1892. 284 mil. gld., naša država pa skupno le 36 mil. Ker pa se naša vlada ne briga za tako imenitne prometne poti, imajo od tega le sosednje države korist. On zahteva torej kot strokovnjak in poslanec, da poviša vsoto 397.000 gld., ki je v proračun postavljena za vodne naprave, če ne za več, pa vsaj za tistih 300.000 gld., za katere je isto znižala od lanskega leta.

Posl. Biankini zahteva, da naj vlada bolje skrbi za pospeševanje prometa v Dalmaciji. Pomoči pa se more tej revni deželi le takó, da se postavi za njene prometne naprave v proračun izredna dotacija za nekaj let. Tako pa je v prometne namene določenih za Dalmacijo le 90.000 gld., in še to samo za ceste, katere gradé iz strateških ozirov. Za vodne naprave pa trg. minister ni določil niti beliča. Govornik predlaga resolucijo v tem smislu in zahteva v drugi resoluciji, da se postavijo cestni mojstri v zadnji plačilni razred drž. uradnikov. Posl. Formanek je zahteval

od vlade, da omogoči po posebnem specialnem zakonu regulacijo gornje Labe, poslanec Kulp pa Morave.

Vlada je predložila tudi proračunski provizorij do 1. marca 1896. Dr. Stránský, ki je kot Čeh izjavil, da bo proti njemu glasoval, razpravljal je v svojem govoru zlasti razmere na Moravskem. Akoravno se hoče, kakor kaže, Badeni poučevati o težnjah češkega naroda pri njega zastopnikih samih, vendar se doslej razmere na Moravskem niso obrnile na boljše. On tudi dvomi, da bi Badenijeva politika dosegla tam kake vspehe, ker odločuje na Moravi še druga, postranska vlada, na čelu jej Chlumecy. Predno dosežejo moravski Čehi svoje pravice, pride še do hudega boja, saj je nemška večina v dež. zboru in zastopu mesta Brna le umetna in po krivičnem volilnem redu pridobljena. V Brnu je 50.000 Nemcev in 40.000 Čehov, in vendar nimajo Čehi v občem sovetu niti jednega zastopnika. Na podstavi primerov osvetljuje nezakonito postopanje liberalne stranke pri volitvah. Akoravno se na Moravi ne more govoriti o kakem specialno nemškem kmetijstvu, vendar je tudi kmetijska družba popolnoma v rokah nemških kapitalistov in zastopa le njihove interese. Govornik naposled kritikuje korespondenčni urad, ki tendenciozno zavija poročila ali pa zamolči dogodke, ki niso ljubi vladi.

(Konec pride).

Literarna pisma.

I.

„Ljubljanski Zvon“ pridobil si je v novem uredniku izborna moč, in ne dvomimo, da se mu posreči, list povzdigniti do nekdanje priljubljenosti in veljave. Čestitamo mu, da se mu je posrečilo, pridobiti mnogo novih mladih močij, obžalujemo le, da se kaže nekako odtegotanje priznanih in priljubljenih starejših pripovedovalcev, n. pr. J. Kersnika, dr. Tavčarja, dr. Detela, J. Stareta, dr. Mencingerja in dr. Želimo, da bi bilo le naključno to njih obmolknenje, ter da bi v prihodnje složno sodelovali starejši in mlajši slovstveniki pri prvem in jedinem leposlovnem listu slovenskem.

Letošnji letnik priobčil nam je več sestavkov iz peresa žensk, in galantnost zahteva, da se bavimo s temi najpreje. Pavlina Pajkova, priznana in plodovita naša pisateljica, podala je „Roman starega samca“. Pripoveduje nam v lepi, gladki besedi, — a sicer zelo priljubljeni način pripovedanja v prvi osebi junakovi zdi se nam, uže zaradi jednosti, za daljše povesti jako neprikladen. Opisuje se nam življenje siromašnega dijaka na Dunaju. Stradajoči dijak postal je uže nekak tip, žalibog da le preveč opravičen tip, — a poprašajte kogar koli od onih, ki so imeli slično usodo, vsak vam poreče, da je ta dijak slikan skoro povsem neverjetno in nemožno. Da si prihrani svečavo, preležal je, sanjaje in poslušaje pevanje in igro na glasoviru v nadstropju nad njim cele ure zvečer na svojem divanu v sveži nezakurjeni sobici; pozneje delal je družino oni pevki in igralki, s katero sta postala takoj pri prvem srečanju „najboljša prijateljca“, — dasi je bila ona „dobro, ponižno, nepokvarjeno dekle“; a ko se je osmelil do prvega poljuba, odgovori mu na vprašanje: „ali me kar nič ne marate?“ — „oh, menda še preveč! Toda . . . kakšne namere imate?“ On se nerodno izgovarja, — a ko mu direktno zastavi nož na vrat: „ako nimate resnih namenov, ako naj nikdar ne postanem vaša soproga . . .“ — „pretrase ga mráz“ ter zbeži — za vselej.

Prva ljubica menjala je stanovanje, a v zadoščenje dpošlje mu Bog drugo. Vsilila se mu je v sobo, „vzela klobuk s klina in mi ga dela na glavo, potisnila mi palico v roko, oklenla se mojega lakta in moral sem z njo. Vodila me je potem po najobljudenjših ulicah, ustavljala se pri vsaki izložbi in na nedostojni način kritikovala razstavljene reči . . . Pri sladničarju in jestvičarju je zagledala vselej nove založaje, katere bi rada pokusila. Stopila sva v prodajalnico, ondi se je do sitega najela najvkusnejših in najdragocenejših rečij . . . ko je prišlo do plačevanja, tedaj ni nikoli mošnje imela pri sebi . . . moral sem seveda jaz posojevati denar, katerega nisem potem nikoli več videl“. Naposled je vendar skrivoma zbežal s stanovanja, da se je reši.

Mislím, da zadoščuje ta kratki izpisek v dokaz, kako slabo pozna in sodi pisateljica „dobro, ponižno in nepokvarjeno dekle“, kateri v trenutku, ko prizna ljubezen, stavi v usta prašanje po „namerah“. Pa saj je to bilo prav, vsaj se je bala za svojo čast, utegne mi kdo ugovarjati. A zakaj je dovolila potem, da je dohajal k njej sami vsak večer v goste, ali jej tedaj ni bila na mislih čast? Kaj pa bi storila, ako bi bodisi zaresno ali sleparsko zatrdil zahtevi, — ali bi bila potem čast rešena? In revež dijak prvoletnik naj bi se uže vezal za možitev? Isto tako bezmiselno risan je značaj dijaka. Mráz ga je spreletel, ko je le čul besedo o ženitvi, to mu radi odpustimo, a da je bil tako neokreten in prozajičen, tega ne verujemo. Ako pa bi bilo res, kako to, da se ni mogel otresti vsiljive šivilje, da je hodil z njo in jej „koreninil“, doma pa prezebal v temi? O logika, logika! Ako jo je tako „junaško“ pobrisal pred koristko, katero je vendar ljubil vsaj nekoliko, ali recimo bolj prav, ki mu je vsaj bila simpatična, kako to, da je nesramni in požrešni vsiljivki kazal se tolikega bojzaljivca in tepca, predno jej je utekel; ne gledé na to, da je skrajno neverojetno, da si ta izbere v „koreninico“ ubogega stradajočega dijaka, ko bi vendar drugih lahko našla dovolj.

V sili zavezal se je za šest let za domačega učitelja v neki plemenitaški rodbini, v pravi moderni Sodomi, „ta doba je bila najzopernejša vsega mojega življenja navzlic obilnosti, v kateri sem se topil“. Kljubo vsemu je v tem času postal zdravnik.

Da ga. pisateljica misli, da je zadosti, da „jutrnanji čas sem si pridržal za svoje studije“ v dosego tega rezultata, ne zamerimo jej preveč. Saj ne vé, koliko časa, truda in napora zahtevajo klinike, praktični kurzi in teoretično učenje, sicer bi nikdar ne zapisala tega stavka.

Postal je tudi zdravnik na Slovenskem. S tem pričinja se druga, in radi priznavamo, boljša polovica povesti. Pozvan je bil k graščaku, kateremu je „po desetletnem neplodnem zakonu imel nepričakovano stopiti v svet prvi graščakov potomec“. Nočemo si glave beliti s tem problemom, zadovoljimo se s tem, dasi tudi „nepričakovanim“ dejstvom. Poprej vesela, postala je graščakinja po dohodu svakinje in hčere vsa potrta in obupna. To psihologično risanje ženskih značajev posrečilo se je pisateljici izborna. Svetohlinsko spletkarstvo opisuje se nam z dovršenim mojsterstvom. Zdravnik pa zagledal se je v krasno Hortenzijo. A predno jej je mogel izpovedati svojo ljubezen, iztrezil se je, vsaj je spoznal v njej in njeni materi hudodelnici, ki ste hoteli provzročiti smrt graščakinji, da bi potem Hortenzija preslepila graščaka; in se niste v ta namen ustrašili niti poskušane zastrupljenja otročnice; to pa je zdravnik preprečil še pravočasno.

Omenil sem uže, kolik razloček je med obema polovicama povesti. Prva nespretna in najivna — druga dobro in krepko risana. Dasi ne verujemo v tako satansko hudobne ženske značaje, vendar priznavamo baš v tem izbornost karakteristike. Tudi je pohvalno, da se je pisateljica spustila na realistično in deloma celo naturalistično stran življenja, da nam opisuje dogodke, ki so sicer po dr. Mahničevem nauku izključeni iz lepe književnosti, a baš to, da dohajajo iz ženskega peresa, nam je dokaz o neopravičenosti njegovih nazorov; vsaj pravi pesnik: „Wollt ihr genau erfahren, was sich ziemt, so fragt nur bei edlen Frauen nach“.

Za letošnji tečaj obeta se nam zopet nov roman naše pisateljice. Želimo, da bi nam bilo možno ob letu napisati o njem kritiko povsem hvalno, bez vsake grajalne pripomnje.

Druga sotrudnica „Ljub. Zvona“ je naša Mária, ki je priobčila povesti „Sirota“ in „Usoda ka-li“. V prvi povesti opisuje nam se žalostna usoda sirote, ki prevarjena od prijateljice in od ljubimca kljubu vsem naporom ne more pridobiti si eksistencije in torej v zapuščenosti in obupu konča svoje življenje. — Pisana je zanimivo, samo morda nekoliko preveč gostobesedno. — Druga, pisana uže nekoliko „moderno“, slika nam zgodbo dveh zakónskih parov, katere je usoda po neprimernem združila in žalostno zopet razdružila.

Osebe v povesti risane so jako dobro, dialog je živahen in pripovedanje zanimivo. Ako bi imeli kaj pripomniti pisateljici, bilo bi, da se nam v obeh povestih zdi ona sentimentalnost v uvodih brezpotrebna.

Marica ima lep pripoveden talent, in nadejamo se, da nam podari s časom še več povoljnih proizvodov.

(Dalje prth.)

Omega.

Slovensko narodno gledališče.

Vi, g. urednik, pridobili ste si l. 1895. par poročevalcev o gledaliških stvarih, ki kažejo toliko stvarno zvedenost in toliko osebno poznanje, da se njih sestavki lahko uravajo na „merodajnem mestu“. Dasi nočem trditi — „post hoc, ergo propter hoc“, — vendar se je uže uresničilo nekoliko nasvetov in želja. Upajmo, da se tudi druge, dasi bi jih najrajši utajili neki krogi. Danes Vam nočem podajati niti izzakulisnih pikantnostij, niti literarnih razprav, samo par opomenj mi dovolite ob kratkem.

Na napad na naše slov. gled. prinesel je Vaš list jedini zelo umesten in stvaren odgovor. Mislili smo, da priobčijo ali posnamejo stvar tudi drugi slov. listi, ki vendar donajajo toliko slavospovov našemu gledišču, — molčali so; mislili smo, da poklicani faktor — slavna intendantca, s popravkom na temelju § 19, prisili dotične liste k preklicu njih neosnovanih trditvev in nesramnih lažij, — a molčala je! Ali se to pravi čuvati čast slov. gledišča?

Letos vprizarjajo se mnoge nove operne predstave. Povsem prav in hvale vredno je to. Ali je pa treba zaradi tega povsem zanemarjati izvrine slovenske; ali je treba pozabiti povsem na slovenske? Zakaj se ne skrbi za ponovitev „Urba“ in „Prodane neveste“? Zakaj se ne proučuje „Gorenjski Slavček“? Ali bi to ne bil najboljši ugovor pangermanskemu klevetanju? In v dramih? Zakaj se ne pri-skrbi primerna prireditvev i vprizoritev, n. pr. Jurčičeve „Veronike deseniške“?

Priznavamo res mnoge krasne vspehe našega gledišča, priznavamo trud in skrb njegovega vodstva; za to pa še nismo slepi in gluhi za vse, zato si drznemo vedno še povdarjati, kar se nam zdi prav in potrebno. In ako sl. intendantca opusti svojo trmoglavost in domisljavnost, ter se bode poštevale opravičene želje in ideje, dasi se niso rodile v nje krogu, uveri se, da je to jedino le stvari na korist. Pol sezone je minulo, dosti se je oziralo na tuje proizvode, — druga polovica sezone popravi zamudo pri oziru na lastne izvrine slovenske. Čislajmo tujca, a ne zametujmo in ne ponižujmo sami sebe!

Severus.

Preosnova medicinskega studija.

V naučnem ministerstvu so se vršila posvetovanja odposlancev raznih medicinskih fakultet in zdravniških zbornic o preosnovi medicinskega pouka in rigoroz. Obče se priznava, da je sedanja rigorozna uravnava, veljavna od leta 1870., nedostatna in neprimerna. Tri naravoslovne izpite, ki prvo- in drugoletnikom odvzemo toliko časa, namerjajo povsem opustiti, — pri drugih predmetih spojiti praktične in teoretične izpite in uvesti semestralne skušnje, ker je praktična izvežbanost mladih zdravnikov večinoma nedostatna, hočejo uvesti obligatorično bolniško prakso za jedno leto, predno bi se smel zdravnik nastaniti samostojno. Tudi namerjajo nekatere zelo važne predmete, n. pr. sifilitiko, psihijatrijo in ušesne bolezni uvesti kot obvezne predmete za inskripcijo in izpite. Ti doslej niso bili obligatni, a so se vendar običajno pri rigoroznih izprašavali od takozvanih „Gastprüfer“jev.

Vsakdor prizna, da je namen dober in načrt primeren. Odprava naravoslovnih izpitov je, vsaj v tem oziru, kakor se je to vršilo navadno, povsem opravičena. Pri rigoroznih, zlasti teoretičnih, kjer se je skupljalo po pet raznih tvarin, bile so težkoče ogromne, in propadla in ponavljati morala je četvrtina kandidatov. Sedaj hočejo vsak predmet za se izpraševati, torej bo priprava zauj vse temeljitejša možna, a tudi mnogo lažja, nego skupno učenje za pet. Semestralni izpiti preprečili bi tudi zanemarjenje učenja. Zaradi tega in zaradi težkoč pri izpitih bilo je doslej baš pri medicincih toliko „starih hiš“, med temi mnogo nadarjenih in delavnih dijakov, ki so izgubili energijo i pogum; na drugi strani, zlasti med Židovstvom, mnogo ignorantov, ki so le s predrznm zaupanjem na srečo dosegli svoj cilj. Oboje bi se v prihodnje preprečilo. — Žal, da se učenje po novem črtežu tudi še bolj podraži, ker bo treba več predmetov vpisati, in ker bo bolniška praksa bez plačila.

O končnih določbah enquete poročali bomo svoječasno.
Medicus.

Paberki.

I.

V 45. štev. poročal je „Sl. Sv.“ o „občem delavskem, prava varujočem in podpornem društvu“ v Trstu. Naposled izreka se v onem poročilu želja, „da bi inteligencija Tržaška sodelovala pri plemenitih svrhah društva“, in baš od uresničenja te želje je zavisen obstanek in razvoj delavskih in obrtniških društev, od tega je zavisen naraščaj delavskega in obrtniškega stanu, ki bode ali naroden ali pa se pogubi in potopi v tujem, nam sovražnem življu. Zaradi tega bilo bi treba želiti od slovenske inteligencije sploh, da bi se ne nosila tako aristokratiški.

Za minulega poletja ponudila se mi je prilika, prisostvovati zborovanju Mariborskega delavskega društva. Gledajoči po inteligenciji, posrečilo se mi je najti . . . majhno omizje, a še ti udeleženci sedeli so tako, da se jim je čitalo „noli me tangere“ raz obraz. Pravi se sicer, da je to društvo na slabem glasu, kar so dostaje „toček“, sledečih za programom, a saj je dovolj, da se delavci uverijo, da inteligencija soglašuje z njih težnjami! To pa uže jasno dokáže udeležba programa, ko ta mine, umakne se svobodno vsak, komur družčina ne ugaja več, a med programom ne rani se etiketa niti one milostive, ki jo je zajemala iz najslavitejših virov, vulgo „bontonov“.

Za programom bil bi seveda umesten kakšen jedernat govor, ki bi poučeval in oduševljal delavce za nadaljnje vztrajno delovanje. Društveno življenje postalo bi gotovo živahnje, nego se mi je pokazalo oni večer, ko se je pogrešala vodilna roka.

Ali je bilo morda samo oni večer tako? — Kaj pa, če je to društvo sploh zloglasno radi tega, ker ni sprejelo pri krstu naslova „katoliško“? . . .

Signum temporis? . . .

—oba.

V novega leta dan.

Ko leto novo nam roko že daje,
Rodi se v prsih želja za željo.
Od starega se leta poslavljaje
Vsak prosi, naj usliši jih nebo.
Res, doba nova se je spet začela,
Sreč pa staro v prsih še živi,
In kar sem v starem letu si želela,
Mogoče leto novo mi spolni...
Podeli, prosim, moč mi, naj delujem
Z uspehi dobrimi za narod svoj.
Ker z vsakim spevom Tebe povišujem.
Naj v vsakem slika ves odsvit se Tvoj.
Zaščitnik pevcev, milostno ozira
Naj v me in moje pesni Tvoje se oko,
Pri delu roka Tvoja naj podpira
In vodi mi srcé, glavó!

— ova.

Prošnja.

Razper naj bratomoren med Slovenci mine,
Na tem Te prosim, Stvarnik, iz srca globine.
Od tam preti pogin slovenske domovine,
Kjer jedna je nesreča, drugih sto se vrine. — ova.

Iz Krčevinskih potočnic.

(Elegija.)

Zašto nam sruze oči?
Zašto nas tuga traví?
Stanko Vraz.

Dragi mi Ormož, želiš li še sreče milejše od Boga?
Nemško pač šolo dobiš. To ti posebno bo čast.
Hitro podvizajte se na lov na uboge otroke,
Da ne bo prazen vam hram, kjer se začinja pouk.
Morda zavesti vam da se kje kaka neumna vaščanka,
Reva, ki nima vesti, slabo za zarod skrbi.
Pomiluj vsak poštenjak nesrečnico mater, ki misli,
Da jej hči kdaj bo gospa, ako kaj nemščine zna.
Take lovite si le, polnite jim z nemščino gláve!
Kaj bo iz takih otrok? Sami ubogi ljudje.
Prej bo drvila svoj tok nazaj Drava, silno deroča,
Nego imel bo kak vspeh tukaj predrzni vaš trud;
Prej nam poganjalo bo dievje okrog suho brstje,
Nego razvije se tod blažene nemščine cvet.
Mnogo na naših je tleh sedaj, žal, učilnic — mučilnic,
Hudo je znamenje to, naših protivnikov sad.
Strašno početje je to, ki seka nam rane krvave,
Ki nas bolé in skelé; ni pa zdravila nikjer.
To vzdihovanja je vzrok in toge izvor neizmerne,
Ki nam stiskuje srcé, sólze nam vabi v oči.

Božidar Flegerič.

Hrvatskoj.

Nema toga lovora,
Nema vienca toga,
Da ga svijem, Hrvatsko,
Oko čela tvoga.
Mučenica junačka
I majko divova
Čvrsta kano klisura
Stojiš od viekova!
Na grudi ti patničke
Mnoga sila pala,
Nad glavom ti predjoše
Sve oluje zala,
Tudjog sreči žrtvova
Bezbroj tvih junaka
I jošte si ostala
Velebna i jaka!

I harnosti nikakve,
Ti ne dobi zato,
Već su, majko, kupili
Po svom kalu blato:
Klevetom te se pali,
Crnili pred svetom,
A ti sve si trpila
Strpljivošću svetom!

Čutila si na sebi
Gordih zvek okova,
Vidjela si umirat
Cvjet tvojih sinova.
Praštala si krvnicim
S očima bez suza,
Jadne dane trajala
Sred krvavih uza!
Gledala si razpeta,
Gdje ti zemlje diele,
Gdje za tvoje lavove
Kruho gvozdje biele,
Da im s grudih izčežu
Zadnji dah slobode...
Na pazare robove,
Da ih svetom vode!

Nema toga lovora,
Nema vienca toga,
Da ga svijem, Hrvatsko,
Oko čela tvoga;
Košto nema bodeža
Nema otrovana,
Da s njim srce iščupam
Tvojijeh tirana!

R. Katalinić Jeretov.

Sestra Lazareva i Jovan čoban.

(Srpska narodna pjesma žetelacka).

Poliegla je bijela šenića „Draga dušo, Jovane čobane!
Ispod bjele Lazareva dvora; „Je si bio za gorom na vodu?
Smlu Lazar moby sakušio: „Je si name napojno cvjehe?“
Tri sta srpa dvje sta vezilaća, Kroz duple joj Jovo odgovara:
Pa je moba žela i pjevala; „Ja sam bio za gorom na vodu
Ma ne pjeva sestra Lazareva, „I name sam napojno cvjehe,
Nego gleda tamo i ovašo „Dva put sam ga vodom napojno,
„Be he vijet' Jovana čobana; „A četrijut ml'jekom od ovaća“.
A kad ga je mlada ugledala
„Be nazoni niz planinu ovce,
Na prete mu mlada govorame:

X-Нови.

Приближно:

В. Радојевић.

Слэзы¹ матери.

Внижяя² ужасамъ³ войны при каждой новой жертвѣ боа мнѣ
жалъ не друга⁴, не жену, мнѣ жалъ не самага героя... Уви⁵!
утѣшится жена, и друга лучшій⁶ другъ забудеть; но гдѣ — то
есть душа одна — она до гроба помнить будетъ! Средь лицемѣр-
ныхъ нашихъ дѣлъ и всякой пошлости⁷ и прозы, однѣ я въ мирѣ
подсмотрѣлъ⁸ сватыя искреннія слэзы — то слэзы бѣдныхъ матерей!
Имъ не забыть своихъ дѣтей, погибшихъ на кровавой нивѣ, какъ
не поднятъ⁹ плакучей нѣтъ своихъ поникнувшихъ вѣтвей¹⁰.

Nekrasov.

Solze¹, uvažuju², strahom³, prijatelja⁴, o joj⁵, boljši⁶, vsak-
danjosti⁷, opazoval⁸, vzdigniti⁹, mlalnik¹⁰.

ŽENSTVO.

Svoji k svojim!

„Slovenske ljub'ee zbiramo,
Se v tuje ne oziramo,
Najgorše so Slovenke“.

Mnogo svetov ste uže prejeli, gospod urednik, kar se
dostaje ženske priloge, dajte, da tudi jaz izrazim o njej
nekaj svojih nazorov.

Da, rodoljubna je ideja, koja je porodila žensko pri-
logo, ki naj bi vzgojevala slovensko ženo, ter jo dvignila
na ono stopinjo duševnega razvoja, kateri jo vsposobi,
da se bo zanimala i za kaj „vzornejšega, abstraktnejšega“,
nego so toaletna in kuhinjska vprašanja. Zahtevati pa
uže dandanes od slovenskega ženstva, naj bi se odpovedalo
leposlovju, koje prav radi tega, ker so mu domači listi
preabstraktni, sega po tujih, to je malce pretirano. Slo-
venkam na čast, pač z veseljem priznavam, da je med
njimi lepo število izjem, koje se zanimajo za vzvišena, pe-
reča prašanja, z razrešitvijo katerih bi razširile duševni
obzor svojih sestrah ter tako koristile svojemu milemu na-
rodu. „Iz malega raste veliko“, slove narodni pregovor, in
nadejajmo se, da se gospodu Gynaekophilu uresniči i želja,
da sotrudnice „Slov. sveta“ ne bodo tako „frazaste“ v iz-
raževanju svojih mislij in želja... Ravno jaz namerjam
tukaj le povedati nekaj prav gole resnice bez vsake fraze.

Doslej so se v ženski prilogi razpravljala prašanja,
tičoča se izključno le ženstva, tu se pa poskusimo pora-
zumi o nekej drugej, dasi kočljivej, a jako važnej točki,
koja je zavisna od obeh spolov, to je namreč naše rod-
binsko življenje, katero je treba povzdigniti in „očistiti“
tujih primesij. Koliko čisto slovenskih rodbin pa imamo?
Žalibog tako malo, da jih preštejemo lahko na prstih, in
baš v obiteljih najodličnejših Slovencev vzgoji se največ
odpadnikov. Tam, kjer bi človek pričakoval, da najde
središče, kjer se goji mila slovenska beseda, zasledi
gnezdo največega nemškutarstva. Znan mi je slučaj, da je
oče kot dijak ravno radi neznanja nemščine moral ponav-
ljati prvi gimnazijski razred, njegov sin pa je vpisan
v nemški oddelek. Čuti se sicer Slovenca, a „Muttersprache“

ima nemško, vzgojen je od tuje matere v tujem dubu. Kaj pa je temn krivo, da Slovenci, segajoč po „tujem blagu“, prezirajo domača dekleta, kedar si izbirajo tovarišice za življenje? Ali mari srce? Kaj še! Večina naših bratcev se v svoji blaziranosti še ne zaveda, da ima srce, pri njih velja le petica. Kedar se ženijo, ne prašajo, ali je njih bodoča soproga Slovenka, ali je plemenita in krepostna, prašajo le: „koliko glešta!“

Ačasoma spoznanje
V srce ti prazno pride,
Da žena ti ostane,
Denar ti pa poide.

Dà, pride spoznanje, vest se zbudi, marsikateri se morda kesa, da ni rajši uvaževal: „Ak srce k srcu se prileže“, ampak kako mošnjiček k mošnjičku! Zares žalostno, da se možak dandanes ne čuti več tako močnega, da bi sam po svojih lastnih močeh mogel vzdrževati obitelj, da se mora zanašati na to, kar mo zaženi soproga! A bogata žena navadno svoj denar potrebuje za svoje potrebe, koje so tem večje, v kolikor večem bogastvu se je vzgojevala. Taka žena ne ume dolžnosti žene in matere, in trkajoč na svoje imetje, ne briga se niti za moža in otroke, niti za gospodinjstvo. S tem pa nikakor ne trdim, da je denar slaba reč! Le narod, narod naj se ne izdá mamonu na ljubo. Saj je na izbiro slovenskih deklet, bogate so tudi med njimi, in njihov vzgoja je danes tudi že na primerni stopinji, čeprav ne tako, kakor n. pr. v Nemcih, kojih hčere se učijo vseh modernih jezikov, godbe, slikarstva in mnogo drugega, ki poznajo vse moderne romanopisce, ako se jih pa poloti nesrečna „migrena“, ne znajo si napraviti niti cukrane vode...

Če so pa Slovenke še prenevedne, skrbite jim za primerne šole, kjer se naj učé toliko, da bodo vredne tovarišice za življenje, a pazite, da bodo šole take, da jim ne pokvarijo in pogube tistega, kar nazivajo Nemci „das ewig Weibliche“.

Plemenita, požrtvovalna žena je za obitelj gotovo blagosnejša, nego pa bogata, salonska dama, katera ne razume življenja, kateri so tuje težnje, za katerimi stremljen njen mož. Kateri narod pa se more ponášati s tako krepostnimi ženami kakor naš slovenski?

Torej „Svoji k svojim!“ To geslo pa ne veljaj samo za naše brate, ampak i za vas Slovenke! Ljubiti sovražnika je sicer prě najplemeniteje delo, a kedar pride katera na vrsto, da se vpreže v zakonski jarem, naj si rajši voli za par slovenskega korenjaka, v kolikor jej tukaj dopušča njena svoboda. Slovensko dekle se tukaj ne more toliko zagrešiti, ker snubijo možaki, ne ženske. Vendar zadene i njo lep del odgovornosti. Sploh pa se često zgodi, da je „volja dobra, a meso slabo“, vzlic temu pa poskušajmo združenimi močmi ravnati se po besedah naslednje kitice:

„Le tebi bom zvesta,
Predragi moj dom,
A tujcu nevesta
Nikoli ne bom.“

—OBA.

Češke drobtinice.

Ne le v političnem, ampak tudi v književnem življenju razločujejo se od starih — mladi, ali kakor se imenujejo moderni. Nastali ste pred kratkim kar dve mladi stranki. Katoliška moderna in češka moderna. Pri prvi je uže ime — ves program njen. Druga pa nekako reprezentuje češke dekadente, ki imajo mnogo sorodnega z drugimi novodobnimi mistiki in simbolisti, nekaj celo z nekdanjimi ruskimi nihilisti. Stranka je „moderna“ le na Češkem, drugod jo poznajo od kedaj uže. Kritiko, rekše skepticizem, in individualnost stavi nad vse in povsod — a se uže v programu zapleta v

mногоčem v protislovje. V političnem pogledu ni prav zanesljiva, ker trdi, da je češki jezik uže tako zagotovljen, da ga nič na svetu ne more več uničiti. Sileška, Morava in Češka sama uče drugače! Glasilo stranke je „Moderna revue“, a podpirajo jo, odnosno so ji prijazni mnogi politični leposlovni in znanstveni listi. V vseh točkah se sevéda le malo kdo strinja z njo. Kar a priori se ne sme obsojati! Da ima mysticizem in simbolizem tudi na Češkem dovolj privrženecv, kazala je jasno razstava slik Saše Schneiderja pri Topiču v Pragi, kjer si je vsak dan veliko število ljudij, in ne samo umetnikov-strokovnjakov, ogledovalo čudne slike tega mojstra. Saša Schneider je Nemec, rojen na Ruskem, in ker vé, da je sedaj vse rusko moderno, imenuje se ruskega umetnika. Ne da se tajiti, da je velik talent, ki skuša ne z umetno kompozicijo in lepim koloritom, ampak s simboličnimi znamenji in s personifikacijo abstraktnih pojmov doseči svoj namen. Marsikaj, osobito obleka njegovih oseb, spominja nehoté starih egipčanskih in asirskih slik. Sevéda je izraz obraza ves drug kakor pri imenovanih umotvorih. Osobito na sliki „Svidenje Krista z Judežem na sodoji dan“ vpliva mili obraz Spasiteljev mogočno na vsakega gledalca. Sicer je pa treba videti vso zbirko po nje opisu, in če še tako obširnem, je nemožno vstvariti si sodbo o tem čudnem modernem pojavu.

Češka revue-ja „Osvěta“ praznovala je pred kratkim svojo petindvajsetletnico. Ima velikih zaslug za razvoj leposlovnega in znanstvenega slovstva češkega, osobito za pristo raziskavanje. Sedaj je uže, kakor znano, več sličnih zbornikov n. pr. „Naše doba“, „Razhledi“ i dr.

V založbi Topiča v Pragi je začel izhajati na francoskom jeziku list „La Nation Tchèque“, ki naj bi Francoze in druge kulturne narode seznanjal s Čehi in njihovimi razmerami.

Narodni podnik (podjetje) v akcijami po 10 fl. provspeva jako dobro. Ustanovila se je dosedaj v Budejevičih tovarna za svinčnike, ki niti ne more izvrševati vseh naročil in v kratkem se preseli iz Karlina pri Pragi istotje tovarna za črnilo in kje drugje v narodno izpostavljenem kraju ustanovi še pivovarno. Na Slovenskem pa nosijo ljudje, tudi imovitejši, svoj denar rajši v razne, časih celo Slovencem nasprotne, denarne zavode, kjer ne „nese“ skoro nič. Še ona troha velike obrti, kar je je na Slovenskem, je v rokah tujcev, domačinom pa nedostaje za to podjetnosti in praktičnosti, in k temu se pridružuje sevéda še mnogo drugih napak, osobito razlika in sovražstvo med „brezverskim“ in „katoliškim“ denarjem. Primeri različne katoliške posojilnice novejšje dobe in eksodus klerikalcev iz odbora Mestne hranilnice Ljubljanske! — Kaj pa počne „Obrtno društvo“ v Celju? R.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаша.

Sodišča v Sibiri. Kmečka banka.

Sibir neki skoro dobi novi sodnijski ustav z novo sodnijsko upravo. Do sedaj se je namreč v Sibiri sodilo še po starem, ne po ustavu Aleksandra II., koji je bil uveden v osrednji Rusiji še leta 1864. Bodoče leto pa tudi Sibir dobi sodnijsko obnovo, dasi še ne za vsem tako, kakoršno ima korenita Rusija.

V Sibiri bo najniža sodnijska jedinica „участковий судья“, kar pomenja sodnika za „участокъ“ — kvartal, okraj. Poslovanje takega okrajnega sodnika pa bo dvojno: „следователя и судья“, t. j. on bo i preiskoval i sodil. Da boste dve dolžnosti zjedinjeni v jednem licu (osebi), poveča take sodnije prve instancije do precejšnjega števila (157). Naznačijo le še 35 posebnih sledovateljev ali preiskalcev za posebno važne slučaje, a čistih sodnikov bo 16, kateri bodo v zapasu ali rezervi na vsak slučaj.

Polnomočje „okrajnega sodnika-preiskovalca“ se bo v navadnih tožbah prostiralo do 2000 rub., a kriminalne prestopke bo sodil sploh vse, koji ne odjemljejo podsodnemu državljskih pravic.

Okrožne sodnije bodo v Sibiri četiri: v Tobolsku, Tomsku, Krasnojarsku in Irkutsku. Iz njih bo vsaka imela po dva oddela z 27 ljudmi sodnijskega osebja. Vrhnja okrožna sodnija pa bo jedna na vso Sibir, i sicer v Irkutsku.

Ni mi treba še posebno povdarjati, da bo to prevažna sodnijska reforma.

Tudi ministerstvo financij je nedavno ukrenilo prevažne spremembe v navodu ali statutu „Крестьянскаго Банка“. Ta denarni državni zavod je bil osnovan v podporo malih zemljeladlcev (zemljišnih posestnikov), da bi v njem mogli zajemati nujni denar za male obresti, posebno v teh slučajih, v kojih so prikupovali zemlje od velikih posestnikov, da bi jo priklopili k svojemu nadelu ter bi ga tako prav fletno okrožili. A do sedaj je ta „kmečka banka“ bila jako oprezna i je dajala le malo denarja na zemljo, vsaj ne več nego 75—80% pozemeljne vrednosti, tako da so bili mužiki, ne gledé na svojo banko, včasih primorani zajemati na strani za od-

stotke odrtniške, ali pa so morali primerno cenó zemljo prepustiti v druge roke — največkrat v židovske ali pa trgovske, kar pa je bilo za nje jednako slabo, preslabo.

Sedaj pa je dotična oblast, po mojem, ministerstvo financij, stari navod „kmečke banke“ nekoliko spremenila, nekoliko pa popolnila ter predložila svoj trud državnemu совету, da ga potrdi. Najvažnejša sprememba statuta „kmečke banke“ glasi: „Posojati denar pod zalog zemlje v razmeru, polnem ali vsaj skoro polnem vrednosti kupljene zemlje.“ N. pr. Če desetina zemlje velja 100 rub., i kmet hoče kupiti 10 desetin, dobi pod (na) bodočo svojo zemljo celih 1000 rub., ali pa vsaj 90—95% vse vrednosti zemeljne, v tem ko je do sedaj mogel dobiti le 75%, a 25% moral je iskati na strani, v našem slučaju celih 250 rub., kar je za ruski kmečki žep velik kapital; 100 rub. pa, a more biti, da še komaj kakih 50 rub., mu ne bo trudno nabrati ali pri svojih sosedi, ali pa celo pri svojih sorodnikih.

Dopolnjenje pa je najbolj važno naslednje: Dve leti more „kmečka banka“ vsako leto na 4 milj. rub. pokupovati pomeščišje zemlje, a potem je prodajati kmetom po nizki ceni; če se ta kupčija obnese dobro, čez dve leti more banka vsako leto odločiti to stvar do celih 40 milj. rub., koja vsota pa vendar ne previsi osnovnega kapitala zavodnega, ki je uže do sedaj narastel nad 50 milj. rub.

Ta naredba bo izdatno pomagala kmetom, ona bo pomagala tudi tem velikim posestnikom, kateri od dolgov ne veče, kaj bi stvorili s svojimi gromadnimi posestvi: dan za dnem jim boben napeva svojo predsmrtno žalostinko: memento, da te danes ali jutri požre, nevsmiljeno požre ali trgovec, ali pa celo zamaskovani Žid . . .

Za naprej se bo torej posestvo zemeljno matuške Rusije uravnavalo med kmeti i pomeščiki mirno i pravično, posrednik med njimi pa bo sama država, ne pa veliki i mali, mestni i selski trgovci i drugi trgaši, za kojimi pa je tičal navadno Žid, ali pa celo kak nemški konsorej . . . Кулачество (stiskarstvu, oduštvu), katero je poslednja leta lupilo i pulilo Rusijo, nastopi konec, trgovina z velikim i malim posestvom, osnovana na pesti (кулак) i sili, prestane, rusko zemljevladstvo se zravna po načelih pravičnosti i dobre volje, a država pridobi si v kmečkem zemljevladstvu novih virov sile i bogatstva, o kojih si mi sedaj še prav za prav misliti ne moremo . . . Velik je Bog resnice i pravice!

Božidar Tvorcov.

RAZGLAD PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Odbor „Slov. Matice“ je imel dne 19. pr. m. sejo, v kateri je „Matica Slov.“ sprejela književno zvezo z redakcijo lista „Acta et commentationes universitatis Jurievensis“ v Jurjevu ter dovolila prispevek v ta namen, da se postavi A. Praprotniku spomenik in vseka na njegovi rojstni hiši spominska plošča. L. 1896 izdá „Matica“ šestero knjig, namreč Letopis, III. del Glaserjeve zgodovine slov. slovstva, II. snopič Štrekeljevih narodnih pesnij, poučno knjigo Šubičevu: „Elektrika s podobami“, „Tržaška in Istra“, spisal S. Rutar in III. zvezek Ant. Knezove knjižnice.

Drž. posl. za gorenjska mesta in trge, g. Globočnik je odložil svoj mandat.

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ je imelo dne 27. t. m. letni občni zbor. Društvo je štelu v minolem letu 2 pokrovitelja, 4 ustanovnike, 42 letnih članov in 30 podpornikov. Dohodkov je imelo društvo 1800 koron in stroškov 48 koron. Predsednikom je bil zopet izvoljen g. Andrej Žumer.

Dne 28. pr. m. imelo je „dramatično društvo“ izredni občni zbor v prostorih „Narodnega doma“. Društvo je imelo 35.357 gld. dohodkov in 35.329 gld. stroškov. Med dohodke je všteta subvencija dežele in mesta Ljubljanskega v skupnem znesku 9000 gl. Računski sklep se je bez ugovora odobril, volitev dveh odbornikov pa se je odložila do rednega občnega zbora.

Goriško. Dne 28. pr. m. se je otvoril goriški dež. zbor. Poslance je pozdravil goriški dež. glavar grof Franc

Coronini. Pri verifikaciji volitev pojašnjeval je dr. Gregorčič, kako nezakonito je postopal sežanski okrajni glavar vit. Schaffgotsch napram volilem. Vladni zastopnik vit. Bosizio je njegovim izvajanjem ugovarjal. Dež. zbor je dovolil budgetni provizorij in volil v dež. odbor dva Italijana (Pajerja in Verzegnassija) ter dva slovenska poslanca (dr. Abrama in dr. Tumo).

Raiffeisenove blagajnice, s katerimi se toliko ponasajo njih zagovorniki, tudi niso toliko utrjene, da bi ne prišlo pri njih do poloma. Jeden tak slučaj se je pripetil v Nemčiji, in ko so se obrnili do pruskonemške vlade, da bi država pomagala ponesrečeni blagajnici, je dotični minister prošujo naravnost odbil. Zajedno je razposlala vlada na okrožna glavarstva ukaz, s katerim prepoveduje dajati pomoči Raiffeisenovim blagajnicam, ker bi se s tem odvrčala pozornost členov od društev, in ker bi take podpore preveč obremenile državo. Iz tega je razvidno, da je več Raiffeisenovih blagajnic v Nemčiji v opasnem položaju, in da vlada ne vidi v njih poročstva dovolj za vsak slučaj.

Propaganda za „Slov. Svet“. Sporočili so nam, da se je štirski slovenski svečenik ob sedanjih praznikih posebno znesel nad „Sl. Svetom“. Natvezal je nevednim vernikom, kakor da bi bil „Sl. Svet“ bezverski in nenravstven. S tem je hotel, kakor je očitno, posebno ptopočiti naš list. Radi bi mi vedeli, s kakim mikroskopom je zasledil v „Sl. Sv.“ bezverstvo in nenravstvenost; mi bi ga vljudno prosili, da bi ga nam posodil vsaj za hip. „Sl. Sveta“ najbrže nikdar ni čital ter se poučil jedino iz samovoljno iztrganih stavkov v Mahničevem „R. Katoliku“. Ko bi bil sam čital list, ne bil bi mogel nikdar takó krivo soditi o njem. Sicer je pa ravno nasprotno dosegel s svojim razsajanjem. Mi namreč nimamo nikakih sredstev, da bi delali propagando za list, in zlasti latinizatorska stranka je porabila vsa dovoljena in nemoralna sredstva, da bi odvrnila Slovence od „Sl. Sveta“. Za to smo le hvaležni, da vsaj slepi poslušniki Mahničevi celó na leci omenjajo in po svoje posredno najlepše priporočajo „Sl. Svet“. Mi želimo obilo takih propagatorjev iz srede latinizatorskih fanatikov. Vivant sequentes!

Dr. inr. Ante Podreka, nadarjen in iskren hrvatski rodoljub iz Istre, umrl je 26. dec. 1895 v 29. letu življenja. Marljivo se je pripravljal za delovanje med narodom in nadejal se je, da bode koristil narodu tudi s peserom in znal je slovenski jednako dobro, kakor hrvatski. Vse ga je rado imelo. Prerana smrt njegova je velika izguba za Hrvate in Slovence. Inteligencija in narod pri soudeležbi obilega svečeništva sta izkazala ob pogrebu v Pazinu pokojniku izredno čast.

b) ostali slovanski svet.

Češko. Moravski Čehi se uže vrsto let potezajo za osnovo češkega vseučilišča na Moravi. Posebno živahna agitacija pa se je ravno v najnovejšem času vnela za ta eminentno kulturni zavod. Hitro ko se zopet snide državni zbor, predloži se mu prošnja za vseučilišče, podpisana od vseh občinskih zastopov. — Kakor je uže poročal „Slov. Svet“, objavil je mladočeški poslanec dr. Pacák brošuro z naslovom „Doneski k rešitvi jezikovnega vprašanja v kraljevini češki“. Pisatelj je v svojem delu zbral in kronologično uredil vse tiste predloge in poskuse, ki so imeli namen, doseči mir med Čehi in Nemci. On priznava veliki pomen sprave med obema narodnostima, kajti od nesloge imajo pač le veleposestniki in Madjari korist. Kot glavno uslovje za tako spravo pa smatra uvedenje

češčine kot notranjega jezika. Od vseh drž in dež. uradnikov pa zahteva znanje obeh deželnih jezikov. Ko bi se sklenilo tako premirje v češki kraljevini, morala bi se njegova veljava razširiti tudi na Moravsko in Silezijo. Pačak je spisal knjigo — kakor povdarja v posebnem dostavku — v svojem imenu, nadeja se pa, da se v glavnih točkah strinja z njim tudi njegova stranka.

Dogodki pri otvoritvi češkega dež. zbora so neovrgljiv dokaz dejstvu, da je gr. Thunovo stališče napram strankam v dež. zboru jako težavno. Hitro ko bi se bil imel vzdigniti namestnik ter pozdraviti v imenu vlade dež. zbor, vstal je po sklepu kluba dr. Eugel in izjavil v imenu Mladočehov, da nočejo poslušati Thunovega govora, na kar so vsi korporativno zapustili dvorano ter se stoprav vrnili, ko je gr. Thun završil svoj govor. Polanci dr. Schlesinger, dr. Russ in tovariši so stavili predlog, da se ustanove v češkem dež. zboru nacionalne kurije. Po tem predlogu bi razpadal dež. zbor v kurije veleposestva, kurije čeških volilnih okrajev in kurije nemških volilnih okrajev. Virilni glasovi štejejo k veleposestvu. Odposlanci trg. in obrtnih zbornic bi morali pri vstopu v dež. zbor za ves čas veljave njih mandata izjaviti, kateri kuriji hočejo pripadati. Vse volitve, ki jih ima pravico izvršiti dež. zbor, vrše se po kurijah takó, da voli vsaka kurija jednako število oseb. Za premembo tega zakona treba je prisotnosti tričetrtinske večine in odobrenja po dvetretjinski večini vseh prisotnih.

„Narodni Listy“ odklanjajo uvedbo nacionalnih kurij, ker bi Čehi, ki reprezentujejo 3 $\frac{1}{2}$ mil. volilcev in 15 mil. davka, morali voliti 7 zastopnikov, Nemci 4 in veleposestniki 2.

Mladočehi so predlagali, naj se sestavi komisija ter izdela adreso, katera se predloži cesarju. Posl. dr. Fořt je predlagal, naj se pozove vlada, da odpove trgovinsko in carinsko pogodbo z Ogersko.

Nemci na Moravi, videči, kako silna agitacija se je vnela po vsej deželi za osnovo posebnega češkega vseučilišča na Moravskem, jeli so širiti idejo ustanovitve nemškega vseučilišča za Moravsko. Bruski i Olomuški mestni zastop sta uže sklenila, poslati na obé zbornici peticiji v tem smislu.

V niževstr. deželnem zboru so antisemiti hudo napadali dež. namestnika gr. Kielmansegga ter mu zlasti očitali, da je tujec Hanoveranec, in se pritoževali, da imajo tudi pri nas najviše službe. „Ostd. Rundschau“ pa ostro obsoja izjavo svojih somišljenikov. „Za nas niso Nemci, kljubu 1866., nikdar tujci in inozemci, — temveč našinci in prijatelji. Pač pa so nam vedno tujci naši avstrijski Slovani“. Zapomnimo si dobro to izjavo, ki priča, da Slovanom nacionalni avstr. Nemci ne priznajo nikdar pravice v lastni državi, v tem ko to priznavajo tujcem inozemcem. („O. R.“ 31. dec.) Z.

Galičija. Dne 28. dec. se je otvoril gališki dež. zbor. Cesarjev namestnik, knez Sanguszko, se je s posebnim nagovorom obrnil na maloruske poslance ter jih zagotovil, da bode njegovo postopanje napram njih narodu jasno in odkritosrčno. Pojavom strankarskih strastij se bode pa vedno ustavljal. Ko bi bili poslušali Malorusi njegov sovet, ne bi bili priredili nepotrebne demonstracije na Dunaju, ki je ugledu maloruskega naroda le škodila. Poročila o izseljevanju galiških kmetov so po njegovem mnenju daleko pretirana.

Posl. Barvinski je nato izjavil, da smatrajo Malorusi imenovanje metropolita Sembratoviča kot priznanje jed-

nakopravnosti maloruske cerkve z drugimi obredi od strani kurije in korone in so zato od srca hvaležni. Maloruski poslanci smatrajo rešenje maloruskega vprašanja na podstavi jednakopravnosti kot nujno potrebo in globoko obžalujejo malo naklonjeno postopanje osrednjega poljskega volilnega odbora ter nezakonito ravnanje vladnih zastopnikov pri dež. zbornicah. Zavarujejo se odločno proti vsaki majorizaciji v narodnostnih vprašanjih, ker bi sicer morali izvajati posledice iz takega postopanja umetne večine v dež. zboru. Dr. Okuniewski se je pridružil tej izjavi, povdarjal pa je, da ne priznajo Malorusi one ločitve svoje narodnosti po programih, katere so formulovali drugi, a ne oni sami.

Število kmetov, ki se izseljuje v Ameriko, vedno bolj raste; te dni ravno se je pripeljalo blizu 400 galiških kmetov na Dunaj, ki pojdejo érez Genovo v Brazilijo. —

To konstantno izseljevanje na veliko je vendar obudilo pozornost vseh omikanih krogov, in interesovane osebe sedaj ne morejo več utajiti grozne revščine, ki vlada med gal. seljaki. Sicer so skušali Poljaki preprečiti izseljevanje na različne načine, takó z zakonom zoper pijančevanje, zasnovanjem kreditnih institutov, ali vse to ne more pomoči kmetu pri dosedanjih pol. in socialnih razmerah. Rajši gre iz domovine, nego da bi obdeloval polje žlahčiča, ki dela z njim kakor s sužnjim. Ni se torej čuditi, če so jeli pri takih razmerah nekateri naravnost pospeševati izseljevanje in ustanovili v ta namen znano društvo sv. Rafaela. V tujini pa se izseljencem navadno godi še hujše, takó da se vidi, kakor bi ne bilo za gališkega kmeta nikjer več rešitve.

Dalmacija. Ker je minister Gautsch sklenil osnovati v Zadru hrvatsko gimnazijo, so ondotni iredentisti proti temu ukrepu v zadnji obč. seji demonstrovati in sklenili, da pošljejo naučnemu ministru protest. V političnem okraju Zadarskem živi po zadnjem ljudskem štetju 8009 Italijanov in 56.000 Hrvatov. Italijani imajo v Zadru popolno višo gimnazijo ter realko, Hrvati pa niti ne jednega višega šolskega zavoda.

Dr. Mih. Klaić, drž. in dež. poslanec, sedaj tudi deželni glavar, vodja večine hrv. poslancev v Dalmaciji, prista Hohenwartovih oportunistov, je umrl dne 3. jan. v Zadru, v 65. letu življenja. Bil je vedno previden politik.

Hrvatsko. Sedaj so tudi Hrvati označili svoje stališče napram obnovljenju pogodbe z Ogersko. Na povabilo hrvatske trgovinske zbornice so se sešli zastopniki Zagrebških bank, da se posvetujejo zlasti o obnovljenju bančnega privilegija. Zbornica se izjavlja v principu za podaljšanje privilegija, zahteva pa, da banka uraduje v mejah Hrvatske-Slavonske v hrvatskem jeziku ter se tudi protokoluje v istem jeziku. V direktorij ima hrv. vlada pravico imenovati jednega člana. Bankovci morajo imeti tudi hrvatski tekst. To so politične zahteve. V gospodarskem oziru zahteva trg. zbornica, da mora banka plačati 5% davek od bankovcev, ki jih je emitovala nad navadnim številom, dalje povišanje dotacije hrvatskih filijalk banke in naposled zasnovano tretje filijalke v Semlinu poleg onih dveh v Zagrebu in Oseku.

Mestni zastop na Reki je sklenil odposlati madjarskemu ministerstvu spomenico, v katerem zahteva ločitev Reke od škofije senjsko-modruške. Verjetno je, da madjarsko ministerstvo ugoti prošnji. Sicer pa si je znal dosednji Reški župnik Bedini pod pastirstvom Posilo-

vičevim, ki se je le malo posluževal svoje jurisdikcije na Reškem teritoriju, pridobiti toliko samostojnost, da se more prav za prav uže sedaj reči: Reka ne spada več v senjsko škofijo. Ko je šel novi škof Maurovič v Senj, se je namenoma izognil Reki in tudi tamošnjega župnika ni povabil k svoji instalaciji.

Slovaki. Beležimo veselo vest, da bode njih politično glasilo „Nar. Noviny“ v novem letu izhajalo kot dnevnik, v tem ko je dosedaj izhajalo samo trikrat na teden.

Ogersko. Kakor poroča „Nemzeti Ujsag“, vrnil se je Bánffy zadnjič od cesarja, pri katerem je bil v avdi-jenciji, precej pobit. Predmet tedanjim razgovorom je bila namreč tudi volitev v Stupavi, o kateri se je dal cesar poučiti baje natanko. O postopanju ogerske vlade se je izrazil jako nepovoljno in zahteval od min.-predsednika, da se opraviči, rekši, da je on oče tudi ubogim Slova-kom. Poročilo o tej avdienciji je ogerske kroge jako presenetilo.

Običajni vzprejem ob novem letu je porabil mini-sterski predsednik bar. Bánffy v ta namen, da je pred člani liberalne stranke razpravljal obče pogoje Ogerske in razvil bodoči program vlade. Bánffy smatra kot naj-važnejšo pridobitev cerkveno-politične predloge, katere so dobile po sklepu obeh zbornic veljavo zakonov. Vlada želi, da prejdejo iste bez žaljenja interesov in verskega čustva posamičnih konfesij v meso in kri narodovo, zato bode skušala preprečiti vsa ona stremjenja, ki hočejo, da se spremené cerkvenopolitične predloge. Kot posebno važno zadačo omenil je obnovljenje pogodbe s tostransko polovino. Povdarjal je, da se ista ne sme skleniti v škodo gospodarstva Ogerske. Govoreč o milenijski razstavi je izrekel željo, da poneha v jubilejnem letu strankarski boj ter zavlada po vsej deželi božji mir. V ta namen hoče opozicijske stranke, ki se vedno pritožujejo o neza-konitosti volitev, potolažiti s tem, da še v letošnjem za-sedanju predloži zbornici poslancev zakonski načrt, po katerem bode overovljenje volitev odkazano kurijalnemu sodišču. Božji mir hočejo imeti, no dobro so skrbeli zanj! Mir je tudi sedaj na Ogerskem, a pri kakem razpoloženju narodov! Iz Bánffyjevega govora je razvideti tudi, kakor da bi hotela madjarska vlada pri pogodbah zagovarjati do-sedanje razmerje 70 : 30. No. ne pojde!

Bolgarsko. Dosedaj je imela Bolgarska dvojno ko-vinsko veljavo. Sedanji finančni minister Gešav pa je te dni predložil Sobjanju načrt zakona, po katerem se uvede v Bolgarski jedino zlata veljava. Finančni minister hoče s tem odpraviti visoki agio, vsled katerega izgubi država vsako leto nad 7 mil. Vzame kakih 15—20 mil. srebrnega denarja iz prometa in nadomesti z zlatim denarjem. Kot denarno jednoto določuje Gešova valutna predloga zlati lev (1 frank). Cirkulacija tujega denarja bode pre-povedana. Vse denarne transakcije, sklenene v Bolgariji, morale bodo imeti za podstavo novo kovino. Tudi trgovske knjige imele se bodo voditi le na podstavi nove de-narne veljave.

Rusija. V Petrogradu je otvorila ruska carica Aleksandra Feodorovna bazar na korist ubogih vseh v Petrogradu prebivajočih narodnostij. Pri tem dobrotvornem bazaru sodelujejo ves dvor, vse visoko plemstvo in poslanstvo vseh držav. Bazar je nastanjen v Eremitaži, palači tik Zimskega dvorca. Kljub visokej protekciji pa bode isti pristopen tudi manj imovitim slojem prebivalstva, in to radi tega, ker se bodo prodajali komadi od 1 rublja naprej. Ruski časopisi popisujejo bogastvo bazara in krasoto dvoran pravim navdušenjem.

Italija. Kakor navadno, čestital je tudi letos o Bo-žiču kardinalski kolegij papežu ter mu zajedno izročil običajna božična darila. Papež je odgovoril na izrečene mu čestitke v posebnem nagovoru, v katerem je izražal svoje veselje nad probujenjem in naraščanjem katoliškega mišljenja v vseh narodih. Nadeja se pa zlasti srečnih vspehov v stremljenju, združiti ločene krščanske skupine zopet v jedno katoliško skupino.

Adolf Ivanovič vitez pl. Dobrjanskij, c. kr. dvorni svetnik, kakor drugim Slovanom, zahvaljuje se iskreno tudi vsem tistim Slovincem, ki so mu čestitali v njegov god (dne 18. dec.) v Innsbruck, kjer živi uže nekaj let.

V 49. štev. „Slov. Sv.“ g. Göstl še jedenkrat omenja knjigo „Majka u radu za Boga i Hrvatsku“. Jaz se popolnoma strinjam z njegovo mislijo, da bi se ta knjiga najbolj razširila po „Družbi sv. Mohorja“, a ta bi jo izdala morda šele l. 1897., ker ima za leto 1896. uže pripravljene knjige, dočim bi jo g. Gaberšček izdal uže meseca februarja leta 1896., kakor je poročal „Slov. Svet“. Torej bi taka knjiga dobro leto prej izšla, in koliko uže lahko ta čas koristi prinesla! Tudi pri naši inteligenciji je treba še mnogo delati v narodnem pogledu. Koliko Slovencek je še, ki se ne brigajo za narodnost in niso ponosne na to, da so Slovenke. Preverjena sem, da bi omenjena knjiga v hrvatskem jeziku pa ne prinesla toliko koristi, ker bi jo marsiktera čitateljica porinila na stran, ko bi jej kaka beseda ne bi bila takoj razumljiva. Da bi se pa ta knjiga, ki bi izšla v „Slov. knjižnici“, razširila bolj, naj bi se vsaka zavedna rodoljuba potrudila v krogu svojih znank, in prodala nekaj iztisov nenaročnicam „Slov. knjižnice“. To je moja misel o knjigi, ker jako želim, da bi jo Slovenke dobile kmalu v roke in bi se z njo navdušile za naš mili slovenski rod, zlasti, ker sem slišala od izbornega slovenskega rodoljuba, da je krasno pisana v narodnem duhu.

Mokronoška.

Slovani v Aleksandriji so se začeli gibati. Zadnji čas je namreč izšel iz Aleksandrije poziv, ki vabi k ustanovitvi slovensko-hrvatske sloge. Društvo naj bi imelo namen vzajemne podpore in prosvete med Slovenci in Hrvati ter ostalimi Slovani. To misel je sprožil naš rojak, o. Hubert Rant.

Rusija. Grajenje sirske železnice je v minolemu letu napre-dovalo za 1385 verst, in znaša sedaj skupna dolžina dodelane proge 2713 verst. Cela [sirska železnica od Čeljabinska pa do Vladivostoka merila bode 6858 verst, in je torej na tretjino uže izgotvljena.

Zahvala. Slov. akad. društvo „Slovenija“ na Dunaji dobivalo je v preteklem letu sledeče liste brezplačno: „Slovenski Narod“, „Edinost“, „Slovanski Svet“, „Mir“, „Domovina“, „Amerikanski Slo-venec“, „Novice“, „Dolenjske Novice“, „Slovenski Gospodar“, „Kmeto-valec“, „Cvetje“, „Popotnik“, „Učiteljski Tovariš“, „Vrtec“, „Lju-bljanski zvon“, „Dom in Svet“, „Slovenski pravnik“, „Izvestja mu-zejskega društva“, „Slovanska knjižnica“, „Obzor“, „Naša Sloga“, „Hlas Naroda“, „Humorističke listy“, „Česka straž“, „Novoje Vremja“, „Südsteierische Post“, „Politik“, „Gerichtszeitung“. Uredništvom ime-novanih listov bodi izrečena na tem mestu najiskrenejša zahvala. Stud. phil. Josip Reisner, tč. predsednik; stud. iur. Karol Stefin, tč. tajn. nam.

KNJIŽEVNOST.

Knjižnica za mladino. Snopič 12. Vsebina: „Hudoben tovariš“. Povest za mladino. Srbski spisal Pet. Despotović, poslov. S. G. C. 20 kr. Dosljej je bila cena naročnikom za 12 snop. 1 gld. 80 kr. Ker pa je premalo naročnikov, in se je v Avstriji podražal tisk vsled povišane plače stavcem, bode znašala odslej letna naročnina 2 gld. 40 kr. Naroča se pri založniku in uredniku And. Gabrščeku v Gorici.

Tovarišstvo. „Sbornik literarných prác. V storočnu pamat' I. Učeného slovenského tovaryšstva“, založil a vydal Fr. R. Osvald. II. V Ružomberku. Tlačou knihtlačiarne Karla Salvu. 1895. Stran 318, 4e. S mnohými vyobrazeniami. C. 3 zl.

Гр. А. Н. Толстой. Его жизнь, произведения и миросозер-цание. Перев. съ пѣж. Левенфельдъ. С.-Пб. 1896. Ц. 4 р.

Kъ вопросу объ учительномъ евангелии Константина, епископа Болгарскаго. А. Михайловъ. Москва. Автор je spisal to delo povodom tega, da je sam našel v Dunajski dvorni biblijoteki navedeno evangelije, in sicer v spisu iz XIV. v.

Записки о малоизвѣстныхъ памятникахъ юго-западно-русскаго письма XVI—XVII в. Соболевскій. Кіевъ. 1895.

Грамматика древняго церковно-славянскаго языка сравнительно съ русскимъ (курсъ среднихъ учебныхъ заведеній). V. издавіе. Е. О. Карскій. Вильна. 1895 г.

Ist die Aehnlichkeit des glagolitischen mit dem grusinischen—Zufall? Dr. R. Abicht, Lector der polnischen und russischen Sprache an der Universität Breslau. Leipzig. Verlag v. R. Gerard. 1895.

Slovansko časopisje. Slovensko: „Amerikanski Slovenec“, izhaja vsak petek in stoji za Evropo za vse leto 5 gld., uredništvo: V. Rev. Jos. Buh, Tower Minn. U. S. „Novice“, gospodarske, obrtniške in narodne, izhajajo vsak petek v Ljubljani, stojé za vse leto 4 gld., za 1/2 leta 2 gld., za četrt leta 1 gld. „Mir“ izhaja v Celovcu 40., 20. in 30. dan vsakega meseca ter stoji za bolj imovitše 2 gld., druge 1 gld. 50 kr. „Popotnik“, glasilo zaveze slovenskih učiteljskih društev, izhaja v Mariboru 10. in 25. dne vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt let je 80 kr. „Dom in svet“ izhaja v Ljubljani dne 1. in 15. vsakega meseca ter stoji za vse leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 5 kr. Za dijake na leto 3 gld. 40 kr. „Slovenski Pravniki“, strokovni list, izhaja dne 15. vsakega meseca in stoji na leto 4 gld. „Ljubljanski Zvon“, leposloven in znanstven list, izhaja po 1 krat na mesec in stoji za vse leto 4 gld. 60 kr. „Domovina“, političen list, izhaja vsak petek v Celju in stoji na leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr.

Hrvatsko: „Prosvjeta“, list za zabavo, znanost i umjetnost izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca v Zagrebu in stoji na leto 7 gld. „Narodni List“, glasilo za interese hrvatskoga naroda, izhaja v Zadru vsako sredo in soboto ter stoji na leto 10 gld., za četrtletje 3 gld. „Bošnjak“, list za politiku, pouku i zabavu, izhaja vsak četrtek v Sarajevu in stoji na leto 5 gld. „Vienac“, zabavi i pouci, izhaja v Zagrebu vsako soboto in stoji na leto 7 gld.

Srbsko: „Бранково Коло“, list za zabavo, pouk in književnost, izhaja v Srb. Karlovcih vsak četrtek in stoji na leto 5 gld.

Češko: „České Zajmy“ izhajajo 2 krat na mesec v Pragi in stojé na leto 4 gld. Jedini antisemitski list na Češkem. „Český Lid“ izhaja vsak drugi mesec in stoji za vse leto 4 gld. „Slovanský Obzor“, časopis politický, poučný a zábavný, izhaja v Olomucu 5., 15. in 25. vsakega meseca in stoji na leto 6 gld. „Naše doba“, revue, izhaja 20. vsakega meseca v Pragi in stoji na leto 7 gld. „Osveta“ izhaja v Pragi 25. vsakega meseca in stoji na leto 7 gld. 20 kr. „Zlata Praha“, obrazkovy časopis pro zabavu a poučení. Tiska J. Otto v Pragi. Tednik, stoji na vse leto 9 gld. 50 kr., na 1/2 leta 2 gld. 38 kr. „Knihovna Zlaté Prahy“, izhaja vsakih 14 dnij kot romanova priloga. Za poslednjo se dodaje 2 gld. na leto in 50 kr. na 1/4 leto. „Besedy Lidu“ izhajajo vsakih 14 dnij v Pragi pri J. Otto. Stojé na leto 1 gld. 80 kr. Kot romanova priloga izhaja „Knihovna Lidu“ in se doplača na leto 1 gld. 80 kr. — „Pracovna“, list za lehko in vkusno žensko ročno delo in narodno vezenje z barvano prilogo. V Pragi, stoji na 1/4 leta (3 št.) 55 kr. „Rozhledy“, socijalni, politické a literární, mesečník, izhaja v Pragi in stoji na leto 5 gld. 40 kr., na 1/4 leto 1 gld. 30 kr.

Slovaški: „Slovenske Pohlády“. Časopis zabavno-poučný. Turč. Sv. Martin. Ogersko. Mesečník. Na 1. 5 gld., na 1/2 leta 2 gld. 50 kr. „Narodnie Noviny“ kot dnevnik stojé sedaj na vse leto 16 gld., na 1/4 leta 4 gld.

Lužiški Srbi: „Lužica“, časopis za zabavo in pouk, izhaja 15. vsakega meseca in stoji za Avstrijo na leto 2 gld. Naslov uredništva je: Kanonikus Pfarrer Jakob Hermann, Ostro C. Panschwitz, Sachsen, naslov uredništva pa: Oberlehrer Dr. phil. Ernst Mueke, Freiberg, Sachsen.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 5., 15. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 12 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljce in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 16 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inerate sprejema uredništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse Nr. 5.

Maloruski: „Наука“. Иллюстрированный журналъ для русскаго народа. Месеčník izhaja na Dunaju in stoji za vse l. 5 gld., za 1/2 l. 2 gld. 60 kr. Adresa: Redaction der „Nauka“ Wien, VIII., Alserstrasse 39. „Страхопудъ“ s prilogo „Бесѣда“ izhaja v Levovu 1. in 15. dne vsakega meseca ter stoji na leto 5 gld., pol leta 2 gld. 60 kr. S prilogo 8 gld. na leto.

(Dalje pride).

Novim naročnikom, ki pošljejo naročnino za vse leto, pošljemo brezplačno: 1. Rusko pravopisanje za učeče se. Spisal Al. J. Eljsin, poslovenil dr. Jenko. 2. Izborni ruski prevod Levstikovega klasičnega Martina Kerpana: „Мартинъ Керпанъ“. Preložil M. Hostnik. 3. Ženskim naročnicam še posebe popis ruske, za narodno omiko velezaslužne rodoljubke A. A. Števen, pod naslovom „Neumorna gospica“.

Upr. „Slov. Sveta“ ima na prodaj 100 strani obsežajočo knjižico: „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“. Von einem österreichischen Patrioten. Ta brošura je pravi katekizem za avstro-ogerske Slované. Pisana je za Čehoslovane, a podaje vsem avstro-og. Slovanom načela in postulate, po katerih bi se bili dolžni ravnati. Tiskana je bila 1889, a je danes gledé na Čehe zopet in posebe aktualna. Imamo je le nekoliko iztisov in jo razpošiljamo s poštino vred po nižani ceni 55 kr.

Opomnja upravníštva. Prvo št. „Slov. Sveta“ smo poslali še vsem dosedanjim naročnikom, torej tudi tistim, ki niso poravnali še naročnine, zaostale še pred l. 1895. Tem pa ustavimo nadaljnje pošiljanje, ako ne izpolnijo svoje dolžnosti do izdaja 2. št. Nadejamo pa se, da nam ne bodo delali sitnostij, temveč da se izkažejo vredni našega zaupanja. Mi smo od začetka poštevati ne le to, da so naši naročniki inteligentni ljudje, temveč kot take, katerim, jednako poštenemu slovenskemu kmetu, velja tudi moštvo še nekaj! Na to se sezivljamo tudi pri tem opominu.

Ponavljamo svojo prošnjo, da naj se nam letos naročnina pošilja kar možno naprej. To želimo v interesu lista, za kateri je treba sproti, oziroma naprej poravnati stroške, ki so se na Dunaju, poleg dosedanje draginje, od 1. januv. 1895 povišali še za 10%, oziroma 15 odstotkov! Kot kuriozum našim naročnikom navajamo, da na Dunaju računijo tiskarne za latinico, torej za slovenske črke 15% več, za cirilico pa celo 25% več, nego za nemške črke.

Na prodaj imamo še vse št. „Slov. Sveta“ od prošlega leta. Dobivajo se tudi letniki od prejšnjih let, in sicer po 2 gld. 50 kr. s poštino vred.

Opomnja uredništva. Vsem, ki so nam po kateri poti koli izrazili svoja voščila, srčna zahvala! Naj bi se skupne želje uresničevale!

Somišljenikom in prijateljem priporočamo, da širijo „Slov. Svet“ med znanci, oziroma da nam naznanjajo adrese, kam bi poslali list na ogled.